

Tendencje rozwojowe mikrotechnologii wytwarzania.

Niekonwencjonalne metody mikro obróbki

Adam Ruszaj¹²   **Sebastian Skoczypiec²**

¹Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania

²Politechnika Krakowska

Wirtotechnologia 2009

- 1 Wprowadzenie
- 2 Zastosowanie lasera w mikrobróbce
- 3 Charakterystyka obróbki elektroerozyjnej
- 4 Charakterystyka mikroobróbki elektrochemicznej (ECMM)
- 5 Wnioski

1 Wprowadzenie

2 Zastosowanie lasera w mikroobróbce

3 Charakterystyka obróbki elektroerozyjnej

4 Charakterystyka mikroobróbki elektrochemicznej (ECMM)

5 Wnioski

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

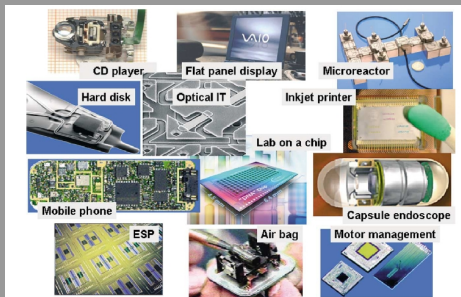

Fig. 1. Microtechnology—a multi-billion dollar market with products for our daily life. (Sources: Bosch, Ehrlfeld, Given Imaging, Hewlett-Packard, IBM, Infineon, Philips, Siemens, Sony, Texas Instruments).

Wytwarzanie elementów mikromechanizmów, prototypowych, elementów dla Mikro-Elektro-Mechanicznych Systemów (MEMS), oprzyrządowania i narzędzi do mikro-skrawania, mikro-odlewania i mikro-obróbki plastycznej to bardzo dynamicznie rozwijający się obszar w ubytkowych i przyrostowych metodach wytwarzania.

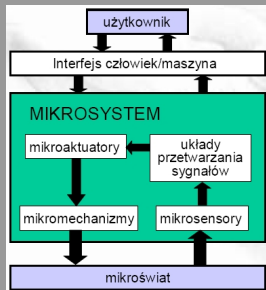

Termin

MEMS Micro-Electro-Mechanical Systems zintegrowane obiekty elektroniczno-elektryczno-mechaniczne przetwarzające wielkości mechaniczne, termiczne, chemiczne na sygnały elektryczne i odwrotnie. Gabaryty MEMS zwykle są od kilku mikrometrów do kilku milimetrów.

Termin

MEMS Micro-Electro-Mechanical Systems zespół małych, inteligentnych przyrządów, który potrafi nie tylko "myśleć", ale także "wyczuwać", "działać i komunikować się. Może nawet wiedzieć gdzie jest i co się naokoło jego dzieje.

Układ MEMS składa się z:

- mikrosensorów,
- mikroaktuatorów,
- mikroprocesorów.

Mikrosystem przetwarza
informację i materię.

- **mała inercja** (poruszają i zatrzymują się szybciej, więc idealnie nadają się do precyzyjnego ruchu i szybkiej akcji);
- **mała masa** (mniejsze zniekształcenia cieplne, mniejsze wibracje)
- **małe rozmiary** (są szczególnie dobrze dopasowane do zastosowań biologicznych i kosmicznych);
- mniejsze rozmiary umożliwiają upakowanie większej liczby komponentów funkcjonalnych w jednym urządzeniu;
- **mniejsze zapotrzebowanie na materiały** oznacza niskie koszty produkcji i transportu.

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

Wprowadzenie

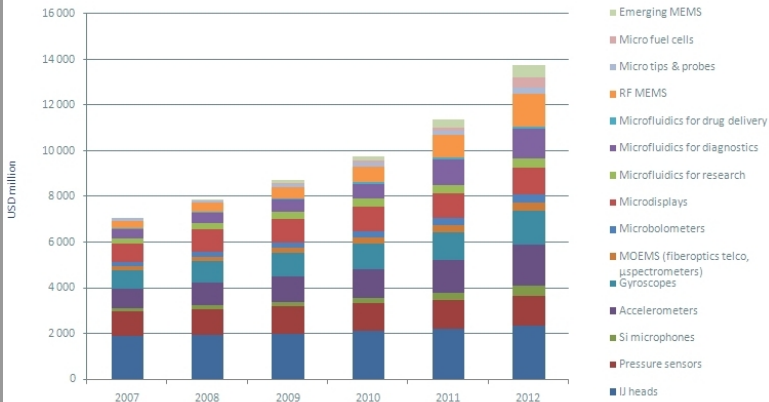
LBM

EDMM

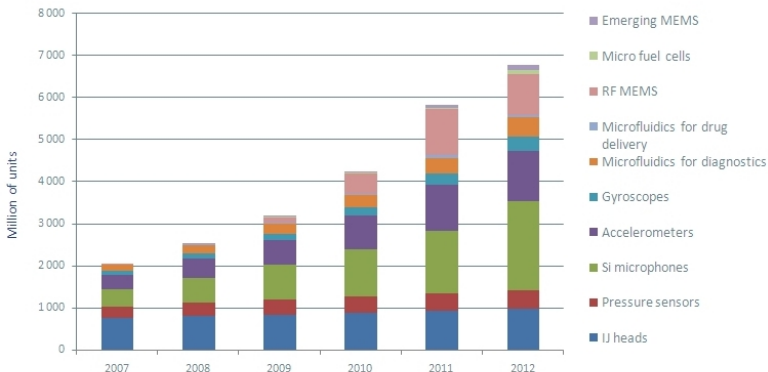
ECMM

Wnioski

MEMS market forecast 2007 - 2012 in value (USD million)

MEMS market forecast 2007 - 2012 in volume (million of units)

- Czujniki inercyjne:
  - żyroskopy (detekcja dachowania, nawigacja)
  - akcelerometry (poduszki gazowe, ESP)
  - czujniki szybkości
- Czujniki ciśnienia
  - ciśnienie powietrza w kolektorze dolotowym
  - hamulce, wtrysk paliwa
  - czujniki
- Czujniki media + waga
  - waga pasażera
  - sterowanie klimatyzacją
  - jakość oleju

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszał,
Sebastian
Skoczypiec

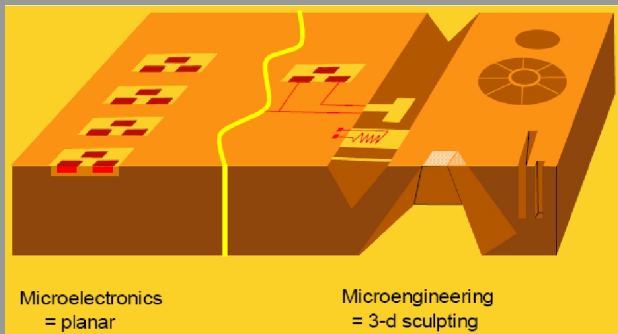
Wprowadzenie

LBM

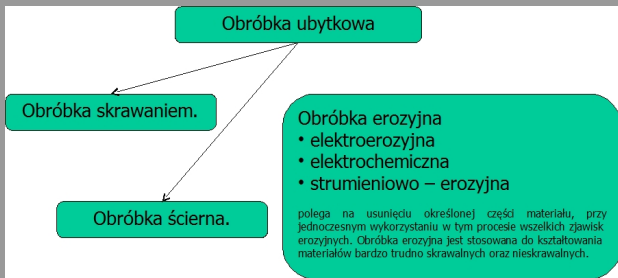
EDMM

ECMM

Wnioski

Schemat przedstawiający różnicę pomiędzy strukturą układów Mikro-Elektronicznych i Mikro-Elektro-Mechanicznych.

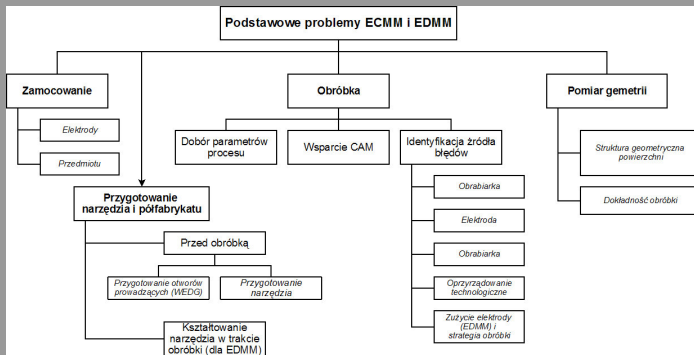
Produkcja seryjna:

- mikroformowanie,
- mikrododlewanie,
- mikroskrawanie,
- mikroobróbka laserowa.

Wytwarzanie prototypów, krótkie serie, oprzyrządowanie technologiczne, narzędzia:

- mikroskrawanie,
- metody niekonwencjonalne:
  - **mikroobróbka elektroerozyjna,**
  - **mikroobróbka elektrochemiczna,**
  - **mikroobróbka laserowa,**
  - mikróbróbka ultradźwiękowa
- metody przyrostowe.

- Kształtowane powierzchnie mikro-narzędzi są najczęściej powierzchniami krzywoliniowymi wewnętrznymi lub zewnętrznymi.
- Metody niekonwencjonalne: wysoka efektywność techniczno - ekonomiczna przy wytwarzaniu struktur mikrogeometrycznych w elementach maszyn, MEMS, oprzyrządowania i narzędzi oraz na etapie projektowania i testowania nowych mikrosystemów (MEMS) (wykonawstwo prototypów przy możliwie małych nakładach finansowych).

- 1 Wprowadzenie
- 2 Zastosowanie lasera w mikrobróbce**
- 3 Charakterystyka obróbki elektroerozyjnej
- 4 Charakterystyka mikroobróbki elektrochemicznej (ECMM)
- 5 Wnioski

- Lasery femtosekundowe są laserami wysyłającymi impulsy światła spójnego trwające kilka-kilkadziesiąt femtosekund.
- Dzięki temu że energia emitowanego promieniowania skupiona jest w ultrakrótkim impulsie, nawet przy niewielkiej mocy średniej można osiągnąć bardzo dużą moc chwilową.

Metody ubytkowe:

- ablacja,
- trawienie intensyfikowane laserem,

Metody przyrostowe

- selektywne spiekanie laserowe
- stereolitografia (*two photon polimerisation*),

Zjawiska fizyczne w ubytkowej mikroobróbce laserowej

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Termin

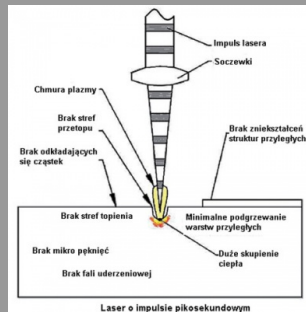
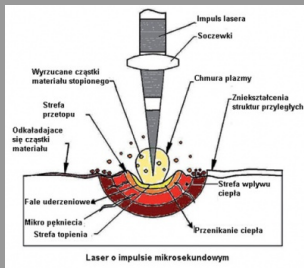
Ablacja laserowa - proces odparowywania (usuwania) materiału z powierzchni ciała stałego do stanu gazowego lub plazmy z pominięciem stanu ciekłego.

Termin

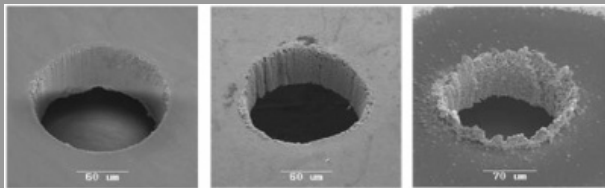
Trawienie laserowe Usuwanie materiału w wyniku trawienia, które jest aktywowane promieniowaniem laserowym.

- Do wywołania ablacji laserowej stosuje się najczęściej lasery krótko impulsowe (femto, piko i (rzadziej) nanosekundowe),
- Czas trwania impulsu jest dużo krótszy niż czas pochłaniania energii przez obrabiany materiał.
- Nie występuje konwekcja cieplna w materiale ani strefa zniszczenia termicznego materiału.
- Dzięki użyciu małej długości fal i krótkotrwałych impulsów, koncentracja i absorpcja energii jest tak wysoka że poddaje się jej praktycznie każdy materiał, wliczając w to wszystkie metale, polimery, materiały ceramiczne, szkło, a nawet diament.

Mechanizm ablacji laserowej dla laserów o impulsie
(odpowiednio od lewej) mikro- i pikosekundowym

Rezultaty obróbki laserem (odpowiednio od lewej):
pikosekundowym, nanosekundowym i mikrosekundowym.

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

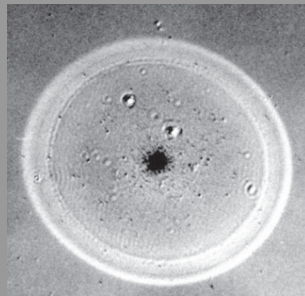
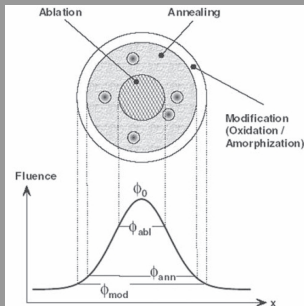
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Przemiany w materiale zachodzące w wyniku oddziaływania pojedynczego impulsu femtosekundowego na krzem (800 nm , 130 fs , 1.5 J/cm^2). Średnica zewn. pierścienia: $45\text{ }\mu\text{m}$.

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

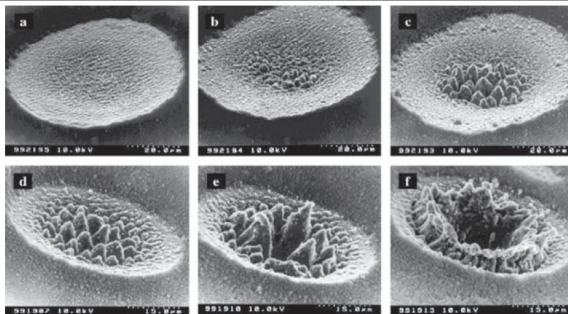
Wprowadzenie

LBM

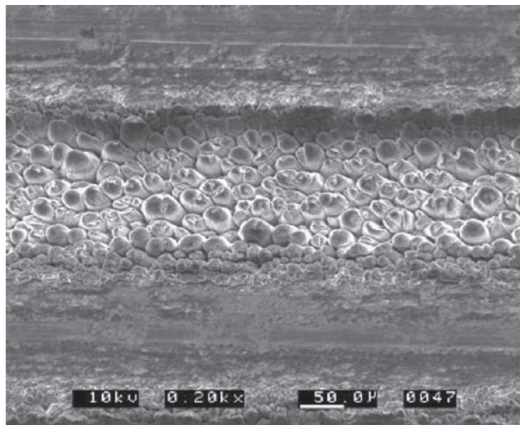
EDMM

ECMM

Wnioski

Fig. 7.15 SEM micrographs of ablation damage in silicon generated with Ti:sapphire laser pulses in air: (a) 1.0 J/cm^2 , (b) 1.3 J/cm^2 , (c) 1.8 J/cm^2 (wavelength = 780 nm , pulse length = 100 fs , number of pulses = 100); (d) 2.0 J/cm^2 , (e) 2.8 J/cm^2 , (f) 4.1 J/cm^2 (wavelength = 800 nm , pulse length = 130 fs , number of pulses = 100). (Reprinted from Bonse et al. 2002. With permission. Copyright Springer.)

Fig. 7.16 SEM micrograph of a groove machined in aluminum using 20 scans of femtosecond Ti:sapphire laser (scan speed = 2 mm/s, pulse duration = 120 fs, energy density = 9 J/cm²). (Reprinted from Harzic et al. 2005. With permission. Copyright Springer.)

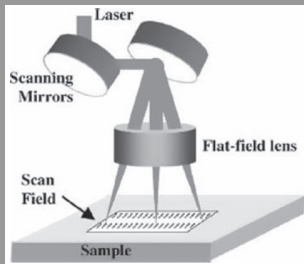
- Rodzaje trawienia laserowego:
  - suche (Cl_2 , Br_2)
  - mokre (HCl , HNO_3 , H_2SO_4 , $NaCl$, and K_2SO_4)
- Trawienie jest aktywowane przez absorpcję promieniowania laserowego przez materiał w wyniku jego kontaktu z aktywatorem (odczynnikiem), lub odwrotnie.
- Promieniowanie laserowe wpływa na przebieg reakcji (wzbudzenie molekuł materiału/aktywatora)

- Zastosowanie trawienia zależy od szeregu parametrów takich jak: czas ekspozycji, moc lasera, warunków ogniskowania, długości fali promieniowania, orientacji kryształów trawionego materiału itp.
- Mikroobróbka trawieniem intensyfikowanym laserowo jest obecnie dynamicznie rozwijana i może być zastosowana do wykonywania mikro - elementów z metali, izolatorów i półprzewodników.

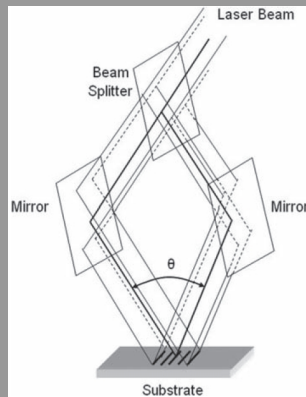

Sposoby usuwania materiału w mikroobróbce laserowej:

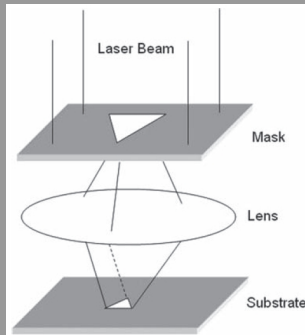
- oddziaływanie bezpośrednie (*direct writing*)
- zastosowanie maski (*mask projection*)
- interferencja.

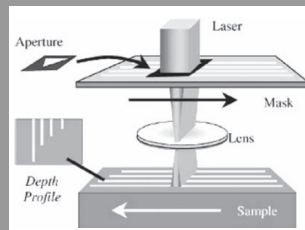
Bezpośrednie oddziaływanie
lasera

Wykorzystanie zjawiska
interferencji

Schematic of mask projection technique

Schematic of synchronized overlay scanning

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszaj,
Sebastian
Skoczypiec

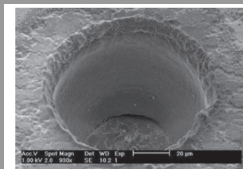
Wprowadzenie

LBM

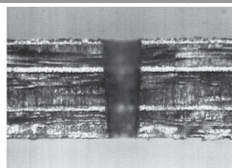
EDMM

ECMM

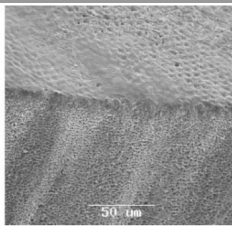
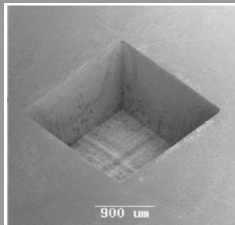
Wnioski

75 µm Blind Via
Cu (18 µm) / Epoxy (60 µm) / Cu (18 µm)

100 µm Through Via
Glass-fiber-reinforced multilayer

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszaj,
Sebastian
Skoczypiec

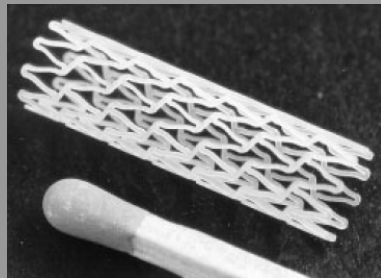
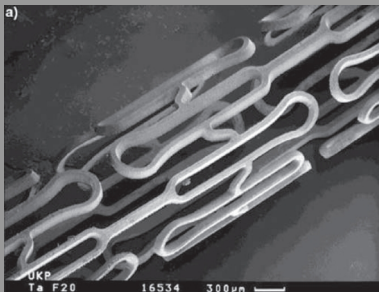
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

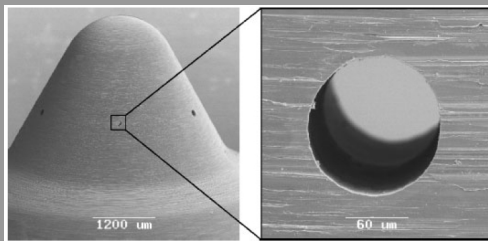
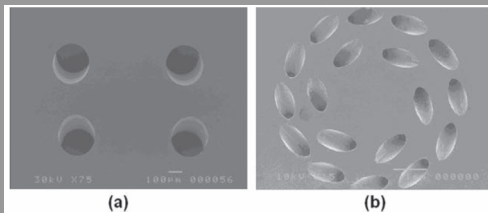
Wprowadzenie

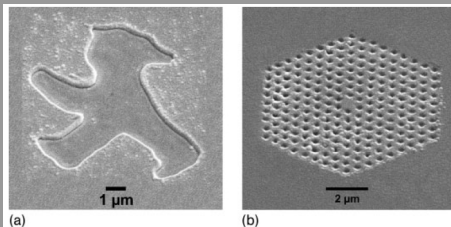
LBM

EDMM

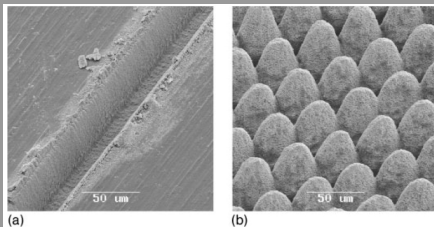
ECMM

Wnioski

Fig. 12.17 Sub-micron structures from static exposure. (a) Mask exposure of chromium to 150 fs laser pulses. (b) Holes in sapphire from single focused 30 fs pulses.

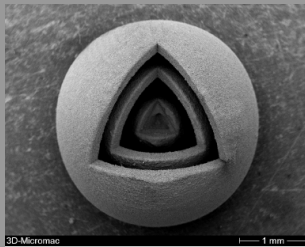
Fig. 12.18 Microstructures from direct fs laser writing. (a) Groove in steel produced with 150 fs pulses of 100 μJ. (b) Fused silica, structured using 120 fs pulses of 70 μJ.

- grubość warstw: $1 - 5 \mu m$,
- moc lasera do $20 W$, średnica plamki: $20 \mu m$,
- rozmiary przestrzeni roboczej $< 50 mm$,
- minimalna grubość ścianek: $30 \mu m$ (zależy od materiału)
- stosowane materiały: molibden, wolfram, srebrno, stal nierdzewna, ceramika ($Al_2O_3 - SiO_2$)

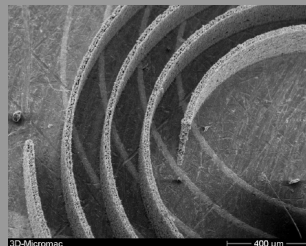

Części ceramiczne spiekane z warst o grubości $2.5 \mu\text{m}$.

Materiał: stal nierdzewna, grubość ścianek: $110 \mu\text{m}$, średnica: 3 mm

Grubość ścianek spirali: $30 \mu\text{m}$

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

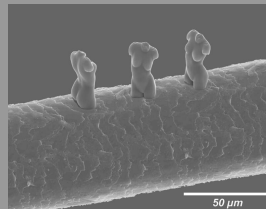
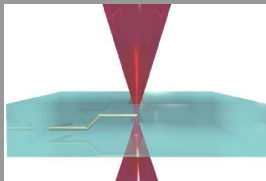
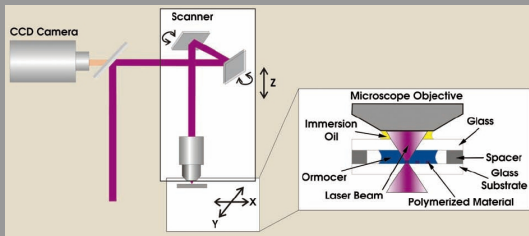
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

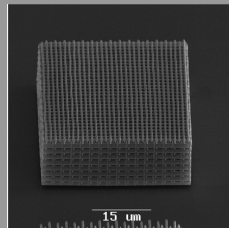
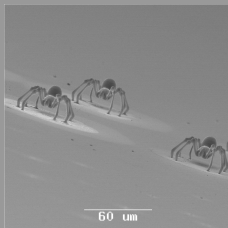
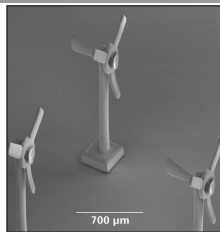
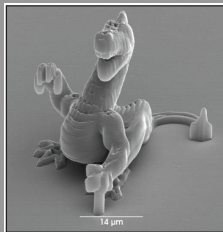
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

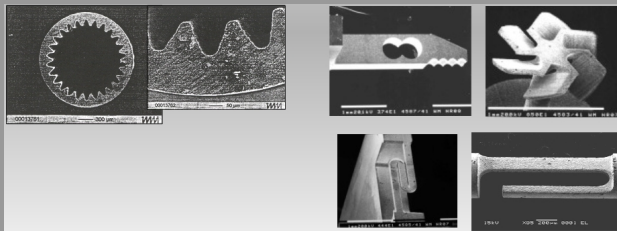
- 1 Wprowadzenie
- 2 Zastosowanie lasera w mikroobróbce
- 3 Charakterystyka obróbki elektroerozyjnej**
- 4 Charakterystyka mikroobróbki elektrochemicznej (ECMM)
- 5 Wnioski

- W obróbce elektroerozyjnej naddatek jest usuwany z przedmiotu obrabianego w wyniku zjawisk towarzyszącym wyładowaniom elektrycznym (parowanie, topienie i rozrywanie materiału) w obszarze pomiędzy przedmiotem obrabianym a elektrodą roboczą.
- W mikro-obróbce elektroerozyjnej (EDMM) jednym z kluczowych zagadnień jest ograniczenie energii pojedynczego wyładowania, co pozwala na wykonywanie mikro-elementów z wysoką dokładnością i dobrą jakością powierzchni. Aby uzyskiwać oczekiwane rezultaty energia pojedynczego wyładowania powinna być rzędu $10^{-6} - 10^{-7} J$.

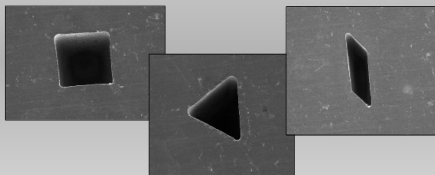
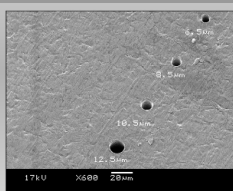
	EDM	EDMM
Oprządkowanie i media		
Generator prądowy	tranzystorowy	RC
Dielektryk	dielektryki na bazie nafty, woda dejonizowana	dielektryki na bazie nafty
Przepłukiwanie szczeliny	wewnętrzne, zewnętrzne	brak
Materiał elektrody	miedź, grafit	wolfram, węgiel wolframu
Parametry procesu		
Amplituda natężenia prądu	0.5 – 400 A	0.1 – 10 mA
Napięcie	40 – 400 V	60 – 120 V
Czas impulsu	$10^{-6} - 10^{-3}$ s	$10^{-9} - 10^{-6}$ s
Zużycie elektrody	< 5%	nawet do 100%

Obecnie w zależności od rodzaju stosowanego narzędzia i kinematyki obróbki, można wyróżnić cztery kierunki rozwoju mikroobróbki elektroerozyjnej:

- **mikrowycinane elektroerozyjne (WEDM)** – odmiana obróbki elektroerozyjnej, w której elektrodą jest cienki drut (nawet do $20\mu m$). Przedmiot obrabiany mocowany jest na stole roboczym, który najczęściej przemieszczany jest w kierunkach wzajemnie prostopadłych. Ze względu na zużycie elektroerozyjne drut jest przewijany ze szpuli na szpulę z prędkościami $0.5 \sim 20 \text{ m/min}$.

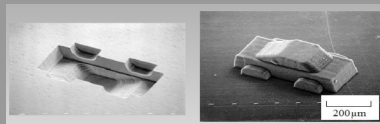
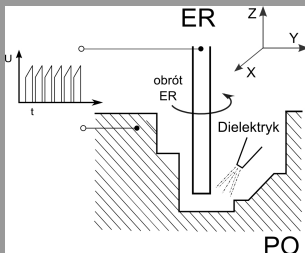

- **mikrodrążenie elektroerozyjne** – w kształtowanie odbywa się analogicznie do drążenia elektrochemicznego - w wyniku odwzorowania kształtu elektrody w przedmiocie obrabianym,
- **mikrowiercenie elektroerozyjne** – zastosowanie EDM do wytwarzania otworów o średnicach nawet do $5\mu m$,

- **obróbka elektroerozyjna elektrodą uniwersalną (3D-EDMM)** - podobnie jak w 3D-EDMM, kształt powierzchni obrabianej jest odwzorowaniem trajektorii elektrody w przestrzeni 3D.

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszaj,
Sebastian
Skoczypiec

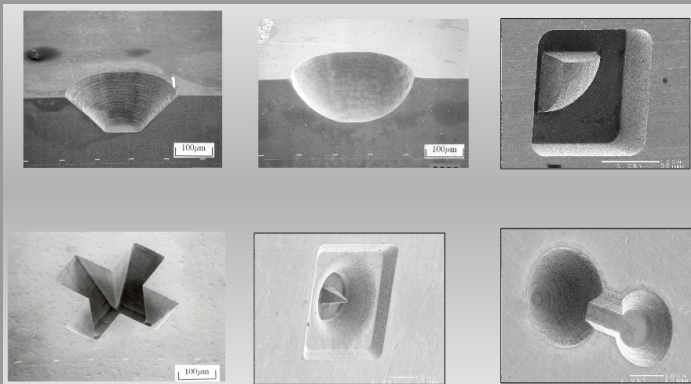
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

- W 3D-EDMM narzędzie charakteryzuje się prostym kształtem – najczęściej jest to pręt/drut o średnicy $< 0.5mm$.
- Ze względu na niewielką sztywność elektrody, stosuje się wykonywanie elektrod bezpośrednio na obrabiarce, która wyposażona jest w przystawkę do kształtowania elektrod. Umożliwia to obróbkę elektrodami o średnicach $< 50\mu m$, co byłoby niemożliwe w przypadku zastosowania narzędzia o takiej średnicy na całej długości.

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

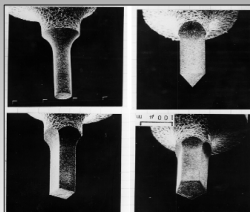
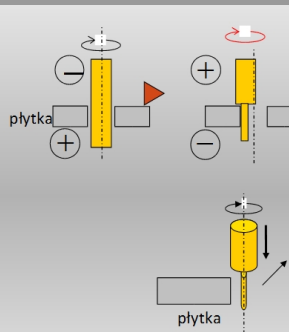
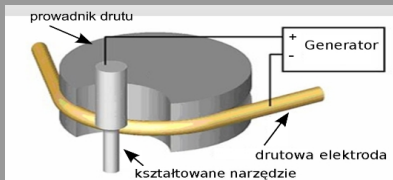
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

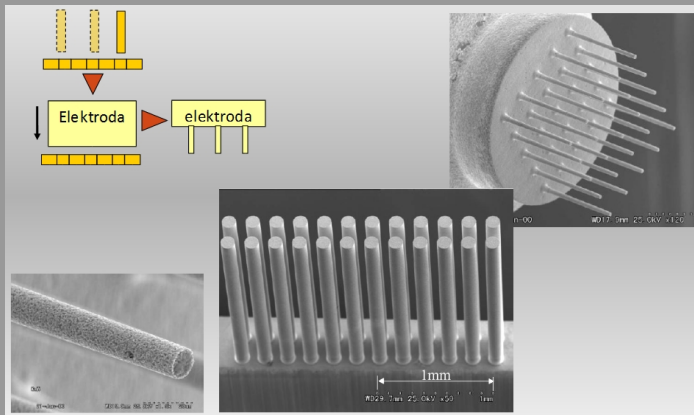
Wprowadzenie

LBM

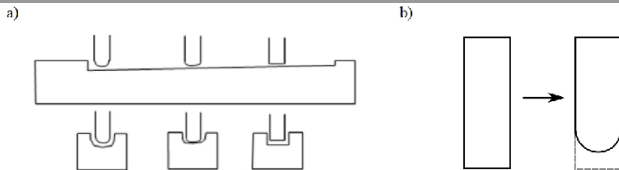
EDMM

ECMM

Wnioski

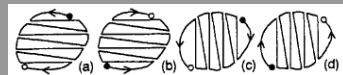
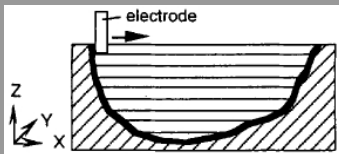
- Istotnym problemem w EDM jest zużycie elektrody, które znacznie wpływa na dokładność obróbki. Zużycie elektrody zależy od wielu czynników związanych z procesem np. napięcia, amplitudą natężenia prądu, materiału elektrody, polaryzacji itp.

Typowe zużycie elektrody w 3D-EDMM: a) wpływ zużycia elektrody na dokładność obróbki – pojedyncze przejście; b) kształt czola elektrody po obróbce.

W 3D-EDMM prosty kształt narzędzia umożliwia stosunkowo prostą kompensację zużycia narzędzia. W większości metod kompensacji stosowane jest:

- usuwanie naddatku warstwami,
- prowadzenie obróbki w taki sposób, aby następowało zużycie jedynie czoła elektrody, co jest związane z odpowiednim doбором grubości usuwanej warstwy, wprowadzenie ruchu względnego elektrody i przedmiotu obrabianego kompensującego skracanie się elektrody.

- ① Wprowadzenie
- ② Zastosowanie lasera w mikroobróbce
- ③ Charakterystyka obróbki elektroerozyjnej
- ④ Charakterystyka mikroobróbki elektrochemicznej (ECMM)
- ⑤ Wnioski

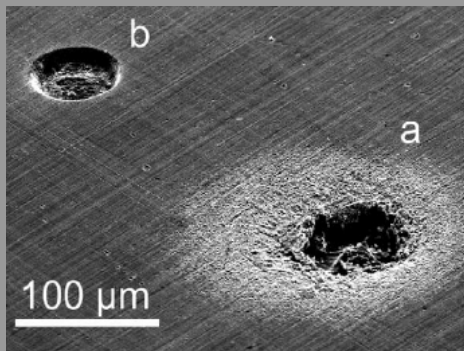
- Materiał jest usuwany w procesie roztwarzania anodowego impulsami prądowymi.
- Materiał usuwany jest bardzo małymi porcjami (atom po atomie), bez mechanicznego oddziaływania na obrabiany materiał, co pozwala na wykonywanie miniaturowych elementów z materiałów przewodzących prąd elektryczny (np. stale, stopy metali nieżelaznych).

Zalety :

- brak zużycia narzędzia (elektrody roboczej),
- brak oddziaływań mechanicznych i termicznych w strefie obróbki (obróbka nie wprowadza istotnych zmian w warstwie wierzchniej przedmiotu obrabianego),
- wysoka wydajność obróbki, która nie zależy od mechanicznych właściwości materiału obrabianego.

Wady:

- niski stopień lokalizacji procesu (niska dokładność)
- nierównomierność roztwarzania faz strukturalnych materiału , co prowadzi do błędów kształtu.

a - $t_i = 5 \mu s$; b - $t_i = 10 ns$.

- zastosowanie bardzo krótkich czasów impulsu ($t_i < 100 ns$):
wyraźna poprawa lokalizacji procesu roztwarzania.

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

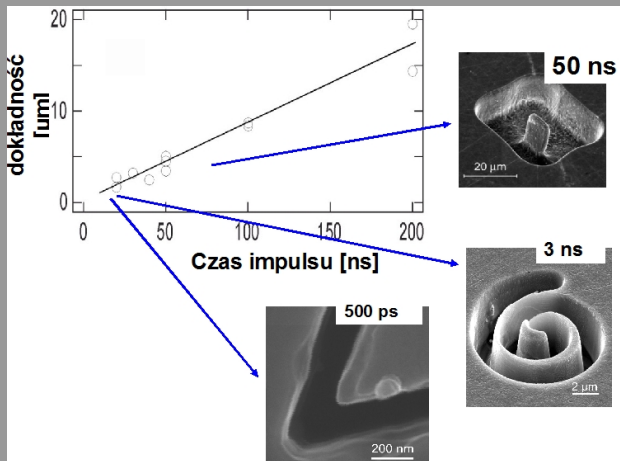
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

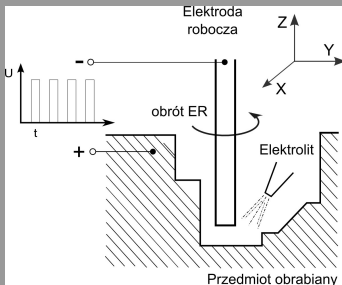
Wprowadzenie

LBM

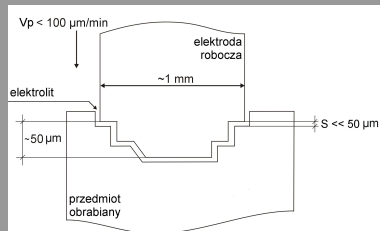
EDMM

ECMM

Wnioski

Obróbka uniwersalną elektrodą:
kształt powierzchni obrabianej jest
odzworowaniem trajektorii elektrody
walcowej w przestrzeni 3D (analogicznie
jak w 3-osiowym frezowaniu).

Drążenie: elektroda robocza przesuwają się w kierunku przedmiotu obrabianego, a jego kształt jest wynikiem odzworowania kształtu elektrody w materiale obrabianym.

Przykłady zastosowań

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

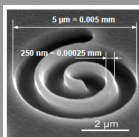
Wprowadzenie

LBM

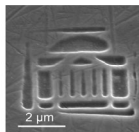
EDMM

ECMM

Wnioski

μ -PECM: wysoka precyzja
wykonywania mikrostruktur
FHI-Berlin

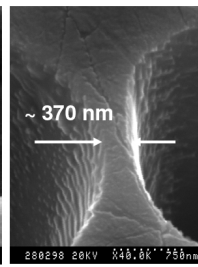
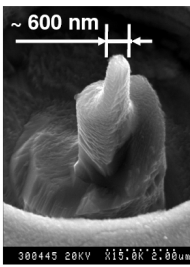
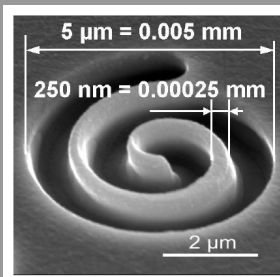
Matryca wykonana
elektrochemicznie (μ -PECM)
FHI-Berlin

Wkładka mikromatrycy (PECM)

Przykład zastosowania PECM w
produkcji masowej (głowica golarki)
(Phillips)

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszaj,
Sebastian
Skoczypiec

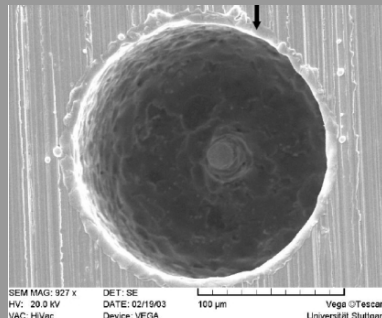
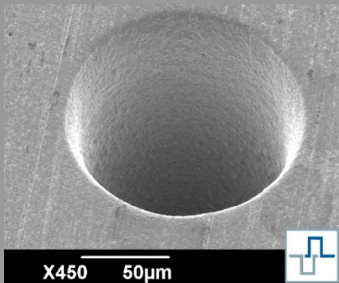
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Porównanie powierzchni otworu wykonanego elektrochemicznie (fot. lewa) i elektroerozyjnie (proces termiczny, fot. prawa).

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczy piec

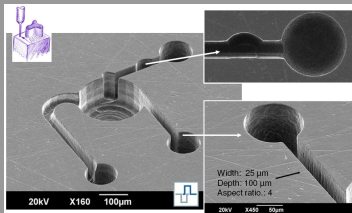
Wprowadzenie

LBM

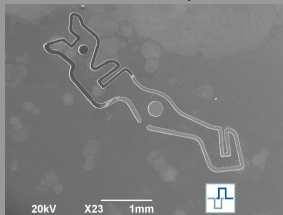
EDMM

ECMM

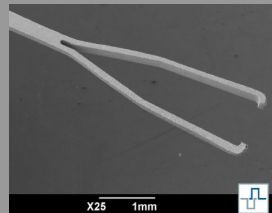
Wnioski

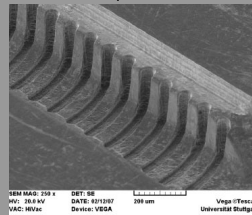
Element mikromechanizmu (fot. ECMTEC)

Prototyp precyzyjnego mechanizmu (fot. ECMTEC)

Mikro – narzędzie stosowane w medycynie (fot. ECMTEC)

Wkładka matrycy (fot. ECMTEC)

Badania procesu obróbki elektrochemicznej mikroelementów (μ - ECM)

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Projekt w ramach 6-go programu ramowego

Program MNT-Era Net

Zakres projektu obejmuje:

- wyjaśnienie mechanizmu usuwania materiału dla ECMM,
- modelowaniem matematyczne i symulacje komputerową procesu ECMM,
- budowę prototypu obrabiarki do mikroobróbki elektrochemicznej,
- badania doświadczalne ECMM,
- opracowanie systemu sterowania oraz monitorowania procesu kształtowania elektrochemicznego mikroelementów.

Jednostki Polskie:

Politechnika Krakowska

IZTW Kraków (koordynacja)

Politechnika
Warszawska

Marcosta, Tarnów

Polspecial Kraków

Partnerzy niemieccy:

Otto-von-Guericke-Universität
Magdeburg

ECMTEC GmbH

Zimmer+Kreim GmbH

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

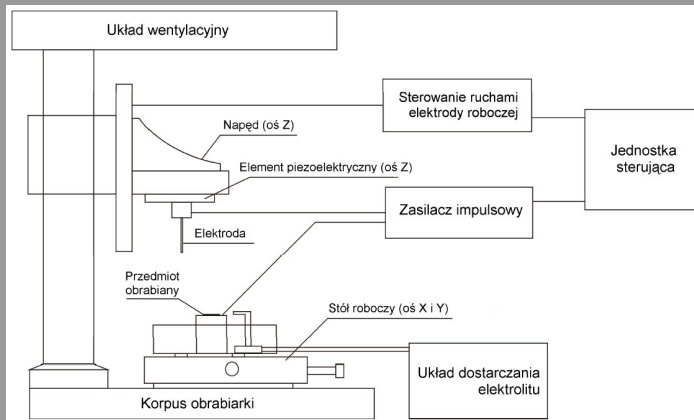
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Projekt i prototyp obrabiarki

Część mechaniczna

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

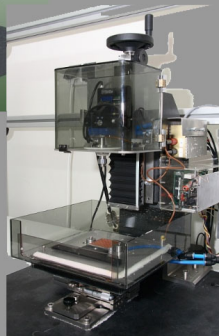
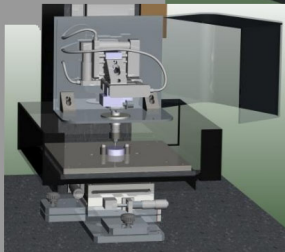
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Projekt i prototyp obrabiarki

Mocowanie próbki i narzędzia

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

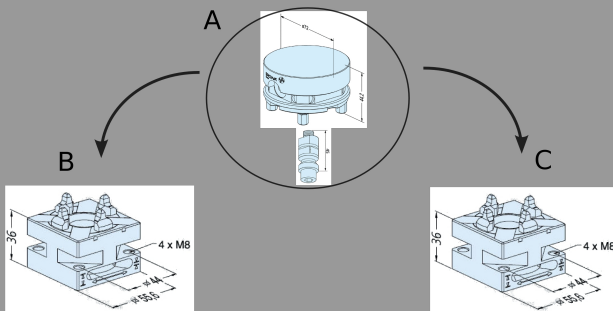
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

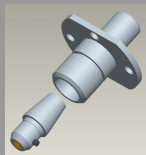
Rozwiązanie systemu mocowania przedmiotu obrabianego: A -
uchwyt próbki, B - obrabiarka, C - system obserwacyjny

Projekt i prototyp obrabiarki

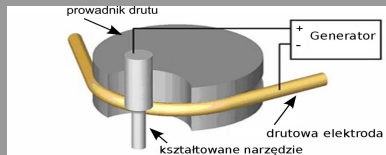
Mocowanie próbki i narzędzia

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

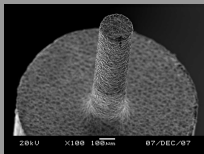
Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

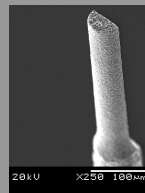
Uchwyt elektrody (system SARIX).

Schemat elektroerozyjnego kształtowania elektrod.

Elektroda walcowa, $d = 0.2 \text{ mm}$.

Elektroda walcowa z flanką, $d = 0.05 \text{ mm}$.

Projekt i prototyp obrabiarki

System obserwacyjny

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

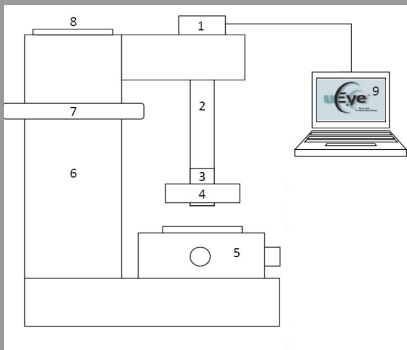
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

- 1 kamera CCD,
- 2 zestaw pierścieni mocujących,
- 3 obiektyw 75mm,
- 4 oświetlenie,
- 5 stół krzyżowy,
- 6 korpus,
- 7 nakrętka kontruująca,
- 8 przesuw w osi Z,
- 9 oprogramowanie,

Schemat systemu obserwacyjnego opartego na kamerze CCD o wysokiej rozdzielczości

Projekt i prototyp obrabiarki

Zasilacz impulsowy

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

- napięcie międzyelektrodowe U : 6 – 50 V,
- czas impulsu t_{on} : 0.5 – 10 μs ,
- czas przerwy t_{off} : 3 – 60 μs ,
- współczynnik wypełnienia (t_{on}/t_{off}): 1/6,
- natężenie prądu: do 3 A.

Zasilacz skonstruowany w IGET, Magdeburg.

- Określenie warunków fizycznych, a w szczególności pola temperatury oraz ciśnienia elektrolitu (niezbędne przy doborze parametrów obróbki).
- Opracowano modele opisujące proces roztwarzania elektrochemicznego (zarówno dla czasów impulsu rzędu mikro i nano sekund).

Oprogramowanie wspomagające projektowanie obróbki

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszaj,
Sebastian
Skoczypiec

Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Opracowano pakiet oprogramowania komputerowego umożliwiającego:

- określenie ograniczeń związanych z doбором czasu trwania impulsu napięciowego,
- predykcję kształtu przedmiotu po obróbce dla frezowania elektrochemicznego (pozwala to na dobór/korekcję trajektorii narzędzia)

Oprogramowanie może być wykorzystane na etapie projektowania procesu technologicznego obróbki.

Oprogramowanie wspomagające projektowanie obróbki

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczywiec

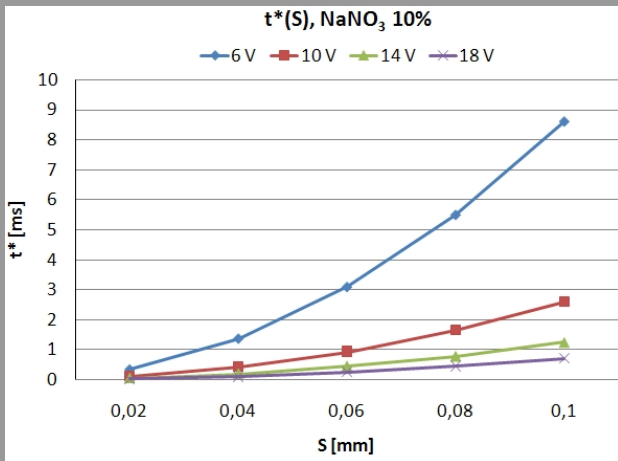
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

Wnioski

Przykładowa zależność czasu krytycznego t^* od szczeliny międzyelektrodowej.

Oprogramowanie wspomagające projektowanie obróbki

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszej,
Sebastian
Skoczypiec

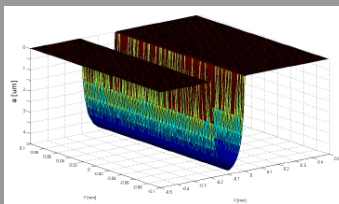
Wprowadzenie

LBM

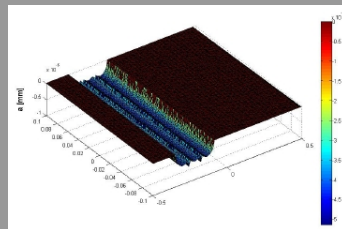
EDMM

ECMM

Wnioski

$U = 5 \text{ V}$, elektrolit: $10\% \text{ NaNO}_3$,
 $v_f = 3.2 \text{ mm/min}$, średnica elektrody:
0.2 mm.

$U = 5 \text{ V}$, elektrolit: $10\% \text{ NaNO}_3$,
 $v_f = 1.2 \text{ mm/min}$, średnica elektrody:
0.1 mm.

Tendencje
rozwojowe
mikrotech-
nologii
wytwarzania.

Adam
Ruszaj,
Sebastian
Skoczypiec

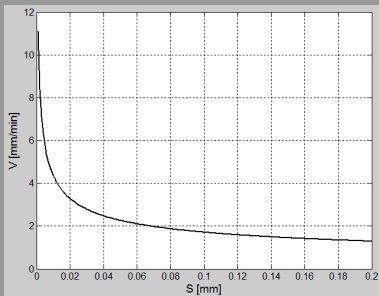
Wprowadzenie

LBM

EDMM

ECMM

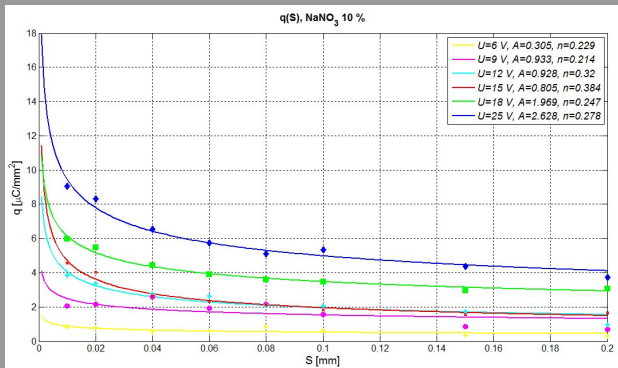
Wnioski

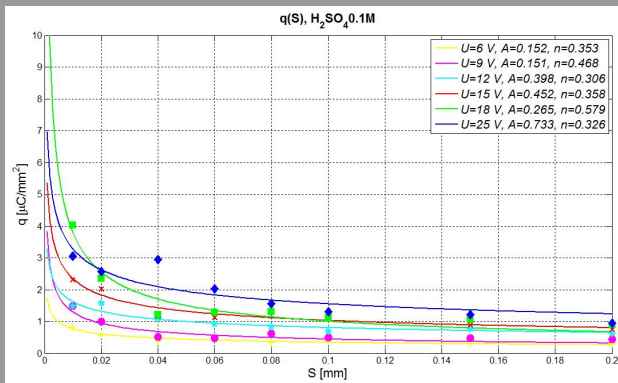
Przykładowa zależność prędkości
roztwarzania od grubości szczeliny
międzyelektrodowej.

$$V(S) = \frac{A}{S^n} \implies q(S) = \frac{A}{S^n}$$

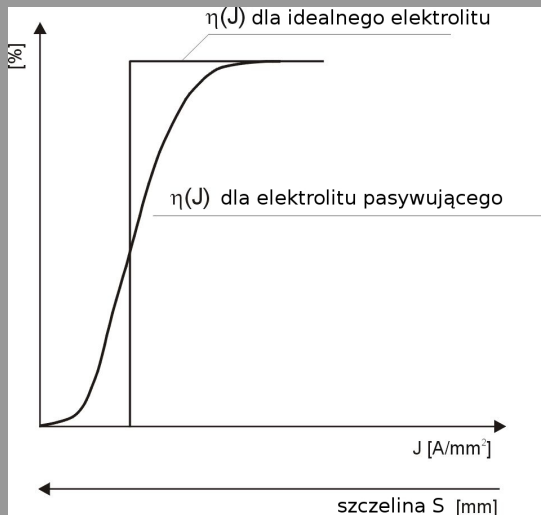
- Dla oceny stopnia lokalizacji roztwarzania elektrochemicznego (od którego zależy dokładność oraz kształt elektrody roboczej) niezbędne jest wyznaczenie zależności średniej prędkości roztwarzania V od grubości szczeliny międzyelektrodowej.
- Ubytki materiału (masowe, objętościowe) są wprost proporcjonalne do ładunku elektrycznego
($dV_{imp} = k_V \cdot q_{imp}$)

Zestaw charakterystyk $q(S)$ dla elektrolitu $10\% \text{NaNO}_3$,
 $t_i = 1 \mu\text{s}$

Zestaw charakterystyk $q(S)$ dla elektrolitu $0.1M H_2SO_4$,
 $t_i = 1 \mu s$

- 1 Wprowadzenie
- 2 Zastosowanie lasera w mikroobróbce
- 3 Charakterystyka obróbki elektroerozyjnej
- 4 Charakterystyka mikroobróbki elektrochemicznej (ECMM)
- 5 Wnioski

Rezultaty projektu:

- Podstawy teoretyczne mikrokształtowania elektrochemicznego.
- Oprogramowanie do symulacji procesu mikrokształtowania elektrochemicznego.
- Prototyp obrabiarki do mikrokształtowania elektrochemicznego.
- Metodyka badań nad lokalizacją roztwarzania elektrochemicznego.
- Wyniki badań doświadczalnych dla wybranych elektrolitów.

Jednostki Polskie:

Politechnika Krakowska

IZTW Kraków (koordynacja)

Politechnika
Warszawska

Marcosta, Tarnów

Polspecial Kraków

Partnerzy niemieccy:

Otto-von-Guericke-Universität
Magdeburg

ECMTEC GmbH

Zimmer+Kreim GmbH

- Dynamicznie rozwijane
- Zastosowanie w produkcji seryjnej (LBM) i jednostkowej (LBM, EDMM, ECMM)
- Badania nad niekonwencjonalnymi metodami wytwarzania mikroelementów prowadzone są w ośrodkach krajowych (IZTW, PK, PW)

Dziękuję za uwagę i ...
zapraszam do współpracy.